

Ба шурои диссертациони 6D.KOA-004-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Суроға:
734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе,
маҳаллаи Буни Ҳисорак, шаҳраки донишҷӯён,
бинои таълимии 8, синфхонаи 102. Почтаи
электронӣ: ds_6d.koa-004@mail.ru.

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Абдусаломов Фарҳод Абдучаборович дар мавзуи «Идоракунии стратегияи рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (Phd) аз рӯйи ихтисоси 6D050700 – Менеҷмент (илмҳои иқтисодӣ)

1. Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Навгонӣ, мазмун ва натиҷаҳои таҳқиқоти диссертационӣ ба фаслҳои зерини шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 6D050700 – Менеҷмент (илмҳои иқтисодӣ), аз ҷумла бандҳои: 9. Ташкилот ҳамчун объекти идоракунии. Асосҳои назариявӣю методи идоракунии ташкилот. Муҳтавои вазифавии идоракунии. Сохтори идоракунии ташкилот. Ҷанбаҳои дарозмуҳлат ва кутоҳмуҳлати идоракунии ташкилот, идоракунии ҷорӣ ва стратегӣ. Идоракунии ташкилот аз рӯи марҳилаҳои ҳаётии он. 12. Арзёбии идоракунии ташкилот ҳамчун низомии иҷтимоӣ иқтисодӣ. Меъёри арзёбии самаранокии идоракунии. Методҳо ва нишондиҳандаҳои арзёбии натиҷабархшии идоракунии. 15. Менеҷменти стратегӣ, методҳо ва шаклҳои амсиласозии он. Муҳити дохилӣ ва берунии ташкилот. Раванд ва методҳои коркард ва тадбиқи стратегия. Инкишофи шаклҳои стратегияи ҳамшарикӣ. Муҳтаво ва методҳои назорати стратегӣ. Стратегияи корпоративӣ, муносибсозии андозаи ширкат ва ҳамгироии амудӣ, стратегияҳои тафриқабандӣ (диверсификатсия). Ва ғ... 28. Назария ва амалияи идоракунии зиддибуҳронии ташкилот. Инкишофи амсилаҳои идоракунии зиддибуҳронӣ мувофиқат мекунад.

2. Мубрамияти мавзӯи таҳқиқот. Дар шароити тағйирёбии босуръати муҳити иқтисодӣ масъалаи таъмини рушди устувори корхонаҳои кишоварзӣ аз доираи идоракунии ҷорӣ фаъолияти истеҳсолӣ берун рафта, зарурати истифодаи механизмҳои стратегияи идоракуниро ба миён меорад. Равандҳои бозорӣ, тағйироти технологӣ, маҳдудияти захираҳо ва баланд шудани сатҳи номуайяни талаб менамоянд, ки қарорҳои идоракунии бо дарназардошти дурнамои дарозмуддати фаъолияти корхона қабул карда шаванд.

Идоракунии стратегӣ дар чунин шароит ҳамчун низомии ташаккули ҳадафҳо, муайян намудани самтҳои афзалиятноки рушд, интиҳоби воситаҳои тадбиқи онҳо ва назорати натиҷаҳои бадастомада баромад мекунад. Фарқи асосии ин равиш аз идоракунии оперативӣ дар он аст, ки диққати асосӣ танҳо ба ҳалли масъалаҳои ҷорӣ равона нашуда, балки ба пешбинии тағйироти муҳити беруна ва омодагории корхона ба ҳолатҳои эҳтимолии оянда нигаронида мешавад.

Барои корхонаҳои кишоварзӣ аҳамияти чунин равиш бештар мебошад, зеро фаъолияти истеҳсоли дар ин соҳа бо як қатор омилҳои берун аз назорати бевоситаи корхона алоқаманд аст. Омилҳои табиӣ ва иқлимӣ, хусусияти мавсимии истеҳсолот, тағйирёбии нархҳо, номуайянии талабот ва маҳдудияти захираҳои молиявӣ метавонанд ба натиҷаҳои фаъолияти корхона таъсири назаррас расонанд. Бинобар ин, стратегия бояд имконияти амал дар шароити гуногуни иқтисодӣ ва истеҳсолиро пешбинӣ намояд.

Чузӣ муҳими низомии стратегӣ таҳлили мавқеи корхона ва муайян намудани иқтидори рушди он мебошад. Дар ин замина таҳлили захираҳои дохилӣ бояд бо омӯзиши муҳити рақобатӣ ва бозорӣ пайваста бошад. Қобилияти истеҳсоли, вазӣ молиявӣ, сатҳи истифодаи технология, захираҳои меҳнатӣ ва сифати идоракунии аз як тараф, талаботи бозор, рафтори рақибон, муносибат бо таъминкунандагон ва имкониятҳои фурӯш аз ҷониби дигар, маҷмӯи омилҳоеро ташкил медиҳанд, ки ҳангоми интихоби стратегияи рушд бояд ба назар гирифта шаванд.

Самаранокии стратегия инчунин аз дараҷаи ҳамгироии равандҳои асосии фаъолияти корхона вобаста мебошад. Занҷири «истеҳсол - коркард - нигоҳдорӣ - интиқол - маркетинг - фурӯш» бояд ҳамчун маҷмӯи ягонаи равандҳои ба ҳам алоқаманд баррасӣ шавад. Номувофиқӣ дар яке аз ин марҳилаҳо метавонад натиҷаи умумии фаъолияти корхонаро коҳиш диҳад. Аз ин лиҳоз, идоракунии стратегӣ бояд ба ҳамоҳангсозии тамоми занҷири арзиши маҳсулоти кишоварзӣ равона карда шавад. Самти мазкур, дар навбати худ, барои баланд бардоштани самаранокии истифодаи захираҳо, устувории молиявӣ, мутобиқшавии корхона ва таҳкими мавқеи он дар бозор аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дорад. Омӯзишу таҳқиқи чунин тағйиротҳои давраи муосир дар фаъолияти корхонаҳои комплекси агросаноатӣ аз лиҳози илмӣ мубрамият ва саривақтӣ будани мавзӯи кори диссертатсиониро тасдиқ мекунад, ки муқаррарот ва натиҷаҳои илмӣ он метавонад паҳлуҳои алоҳидаи масъалаи мазкурро возеҳ намояд.

3. Дараҷаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмӣ барои ҳимоя пешниҳодшаванда.

Навгонии илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ пеш аз ҳама дар таҳияи заминаҳои назариявӣ методӣ ва тавсияҳои амалии тақмили идоракунии стратегияи субъектҳои комплекси агросаноатӣ ифода меёбад. Муаллиф бо дарназардошти хусусиятҳои соҳавӣ, маҳдудияти захираҳо, тағйирёбии муҳити иқтисодӣ, зарурати таъмини рушди устуворро дар асоси идоракунии стратегияи корхонаҳои комплекси агросаноатӣ муайян ва асоснок намудааст.

Мазмуни диссертатсия ва автореферат нишон медиҳад, ки натиҷаҳои зерин ҳамчун унсурҳои навгонии илмӣ асоснок шудаанд:

- аз ҷониби муаллиф низомии нишондиҳандаҳои баҳодихии устувории стратегӣ ва самаранокии идоракунии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ таҳия ва систематизатсия карда шудааст. Дар доираи низомии пешниҳодшуда нишондиҳандаҳои истеҳсоли, молиявӣ, сармоягузорӣ, захиравӣ ва иқтисодӣ муттаҳид гардида, муносибати маҷмӯӣ барои баҳодихии ҳолати стратегияи корхонаҳо асоснок карда шудааст;

- муаллиф вобастагии самаранокии идоракунии стратегияи рушди корхонаҳои кишоварзиро аз сатҳи таъминоти захиравӣ ва иқтидори истеҳсоли

муайян ва асоснок намудааст. Дар асоси таҳлил муайян карда шудааст, ки самаранокии фаъолияти корхонаҳо бо дараҷаи истифодаи замин, меҳнат, сармоя, воситаҳои истеҳсолӣ ва захираҳои молиявӣ алоқамандии зич дорад;

- аз ҷониби муаллиф механизми ташаккул ва татбиқи стратегияи рушди дарозмуддати субъектҳои комплекси агросаноатӣ таҳия ва асоснок карда шудааст. Механизми пешниҳодшуда марҳилаҳои таҳлили муҳити дохилӣ ва берунӣ, муайян намудани ҳадафҳои стратегӣ, арзёбии иқтидори захиравӣ, муайянсозии хавфҳо, интиҳоби самтҳои афзалиятноки рушди истеҳсолӣ ва сармоягузорӣ, инчунин мониторинги натиҷаҳои татбиқи стратегияро дар бар мегирад;

- муаллиф стратегияи дарозмуддати рушди ҳамаҷонибаи субъектҳои хоҷагидори комплекси агросаноатиро дар асоси татбиқи лоиҳаҳои сармоягузорӣ таҳия намудааст. Стратегияи мазкур таъмини рушди устувор, таҳкими устувории молиявӣ, навсозии иқтидори истеҳсолӣ, истифодаи самараноки захираҳо ва баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти кишоварзиро пешбинӣ менамояд.

- низоми идоракунии мутобиқшавандаи стратегияи корхонаҳои агросаноатӣ пешниҳод шудааст, ки ба мониторинги тағйироти муҳити иқтисодӣ, пешгӯии хавфҳо, арзёбии натиҷаҳои фаъолияти корхона ва сари вақт ислоҳ намудани ҳадафҳо ва чорабиниҳои стратегӣ асос меёбад. Татбиқи чунин низом ба баланд бардоштани қобилияти мутобиқшавии корхонаҳо ба тағйироти бозорӣ ва иқтисодӣ мусоидат менамояд.

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ нишон медиҳанд, ки муқаррароти ҳамчун навгонии илмӣ пешниҳоднамудаи муаллиф бо мазмун ва самти асосии таҳқиқот мутобиқ буда, барои рушди ҷанбаҳои назариявӣ, методӣ ва амалии идоракунии стратегияи субъектҳои комплекси агросаноатӣ аҳамияти муайян доранд. Татбиқи натиҷаҳои пешниҳодшуда метавонад ба тақмили равандҳои банақшагирии стратегӣ, таҳияи стратегияҳои дарозмуддат ва баланд бардоштани самаранокии қарорҳои идоракунии мусоидат намояд.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда бо мақсад, вазифаҳо ва натиҷаҳои илмӣ бадастомада мувофиқ буда, барои тақвияти назария ва амалии идоракунии стратегияи рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ аҳамиятнок аст.

4. Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Асоснокӣ ва эътимоднокии натиҷаҳои қори диссертатсионӣ, хулосаҳо ва тавсияҳои муаллиф тавассути истифодаи маълумоти расмӣ оморӣ, нишондиҳандаҳои иқтисодӣ ва истеҳсолӣ, гузаронидани таҳлилҳои муқоисавӣ ва татбиқи усулҳои таҳлили иқтисодӣ, оморӣ, иқтисодӣ-риёзӣ ва моделсозӣ таъмин карда шудааст. Ҳангоми таҳияи хулосаҳои илмӣ муаллиф ба натиҷаҳои таҳқиқоти олимони ватанӣ ва хориҷӣ таъям намуда, онҳоро вобаста ба масъалаҳои мавриди таҳқиқ эҷодкорона истифода бурдааст.

Муаллиф дар раванди иҷрои таҳқиқоти диссертатсионӣ маҷмӯи усулҳо ва равишҳои методологиро истифода бурдааст, ки барои ҳалли масъалаҳои илмӣ гузошташуда мувофиқ буда, имконияти таҳлили комплекси равандҳои идоракунии стратегияи корхонаҳои агросаноатиро фароҳам меорад. Дар асоси истифодаи усулҳои мазкур масъалаҳои арзёбии самаранокии фаъолияти

субъектҳои хоҷагидор, муайян намудани иқтидори рушди онҳо ва таҳияи самтҳои стратегияи рушди дарозмуддат мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд. Ҳадафи ниҳии истифодаи ин усулҳо асоснок намудани чораҳои баланд бардоштани самаранокии идоракунии, истифодаи самараноки захираҳо, таҳкими устувории молиявӣ ва таъмини рақобатпазирии корхонаҳои агросаноатӣ мебошад.

Моделҳои иқтисодӣ-риёзии пешниҳоднамудаи муаллиф аз ҷиҳати методӣ ба масъалаҳои таҳқиқот мувофиқ буда, барои муайян намудани робитаи байни натиҷаҳои фаъолияти корхонаҳо ва сатҳи таъминоти захиравии онҳо истифода шудааст. Натиҷаҳои моделсозӣ барои асоснок намудани самтҳои тақмили идоракунии стратегӣ ва қабули қарорҳои дахлдори идоракунии заминаи таҳлилии фароҳам меоранд.

5. Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо.

Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ҷиҳати илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ аҳамияти муайян дошта, барои рушди минбаъдаи назария ва методологияи идоракунии стратегияи корхонаҳои комплекси агросаноатӣ замина фароҳам меоранд. Арзиши илмӣ таҳқиқот дар тақмили равишҳои мавҷудаи идоракунии стратегӣ ва асоснок намудани самтҳои рушди дарозмуддати субъектҳои бахши аграрӣ ифода меёбад. Муқаррароти назариявӣ ва хулосаҳои пешниҳодшуда метавонанд ҳамчун асоси методӣ барои таҳқиқоти минбаъда оид ба масъалаҳои рушди устувор, идоракунии стратегӣ ва рақобатпазирии корхонаҳои агросаноатӣ хизмат намоянд.

Ҷанбаи амалии таҳқиқот бо имконияти истифодаи натиҷаҳои он дар раванди таҳия ва татбиқи стратегияҳои рушди корхонаҳо, муайян намудани самтҳои сармоягузорӣ, баҳодиҳии иқтидори захиравӣ ва интиҳоби қарорҳои стратегияи идоракунии алоқаманд мебошад. Пешниҳодҳои муаллиф метавонанд барои тақмили банақшагирии стратегӣ, баланд бардоштани самаранокии фаъолияти иқтисодӣ ва таҳкими устувории молиявии субъектҳои агросаноатӣ истифода шаванд.

Аҳамияти иқтисодии натиҷаҳо дар фароҳам овардани имконият барои истифодаи самаранокии иқтидорҳои истеҳсоли, молиявӣ ва захиравӣ, баланд бардоштани самаранокии фаъолияти хоҷагидорӣ, навсозии истеҳсолот ва рушди иқтидори рақобатии корхонаҳо ифода меёбад.

Аз ҷиҳати иҷтимоӣ натиҷаҳои таҳқиқот ба рушди истеҳсолоти кишоварзӣ, беҳтар намудани таъминоти бозори дохилӣ бо маҳсулоти кишоварзӣ, таҳкими амнияти озукаворӣ, рушди шуғли аҳолии деҳот ва беҳтар гардидани шароити иҷтимоӣ иқтисодии аҳолии мусоидат карда метавонанд.

Натиҷаҳои бадастомада барои истифода дар фаъолияти амалии субъектҳои комплекси агросаноатӣ, мақомоти давлатӣ ва сохторҳои идоракунии соҳаи кишоварзӣ, муассисаҳои илмӣ ва муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ тавсияшаванда мебошанд. Онҳо инчунин метавонанд дар таҳияи барномаҳо ва стратегияҳои рушди соҳа, тақмили низоми идоракунии стратегӣ, таълими фанҳои иқтисодӣ ва иҷрои қарорҳои минбаъдаи илмӣ истифода шаванд.

6. Арзёбии мазмунӣ диссертатсия ва дараҷаи ба итмом расидани он. Сохтор ва ҷағҳи диссертатсия.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия мантиқ, тартиби таҳқиқот ва алгоритми ҳалли масъалаҳои гузошташударо инъикос мекунад. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса ва номгӯи адабиёти илмӣ, ки 124 сарчашмаро дар бар мегирад, иборат аст. Рисола дар 186 саҳифаи матни компютерӣ пешниҳод гардида, аз 13 расм ва 31 ҷадвал иборат аст.

Дар муқаддима мубрамӣ ва зарурати баргузории таълими асоснок карда шуда, тавсифи умумии таълими таълим гардида, нуқтаҳои ҷимояшавандаи диссертатсия ва истифодаи натиҷаҳои он кушода дода шудаанд (с. 4-13).

Боби якуми диссертатсия «Асосҳои назариявӣ ҷумлаи таҷрибаҳои идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои комплекси агросаноатӣ», масъалаҳои назариявӣ ва методологияи таҷрибаҳои рушди идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд. Дар асоси омӯзиш ва ҷамъбасти адабиёти илмӣ, асарҳои олимони ватанӣ ва хориҷӣ моҳият, мазмун ва нақши идоракунии субъектҳои хоҷагидорӣ дар комплекси агросаноатӣ таҳлил карда шудаанд (с. 14-60).

Дар зербоби 1.1-и диссертатсия «Асосҳои таҳаввулотӣ назариявӣ идоракунии стратегӣ рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ» (саҳ. 14-28) масъалаҳои муҳими назариявӣ ва методологияи таҷрибаҳои рушди идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои комплекси агросаноатӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд. Муаллиф дар ин қисмат бо истифода аз таҳлили адабиёти илмӣ олимони хориҷӣ ва ватанӣ моҳият, мазмун, вазифаҳо ва равишҳои асосии идоракунии стратегиро баррасӣ намуда, хусусиятҳои истифодаи онро дар шароити тағйирёбандаи иқтисодӣ ва бозорӣ муайян кардааст.

Қобили зикр аст, ки дар зербоби мазкур муаллиф на танҳо таҳлили назарияҳои мавҷударо анҷом додааст, балки бо дарназардошти хусусиятҳои иқтисодӣ аграрии Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои мутобиксозии марҳилаҳои идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои комплекси агросаноатиро ба шароити миллӣ баррасӣ намудааст. Муаллиф ҳарҷоти вобаста ба ҷамъоварии иттилоот, гуфтушунӣ, бастанӣ шартномаҳо, назорати иҷрои шартномаҳо ва таъмини ҳифзи ҳуқуқи муносибатҳои иқтисодиро таҳлил намуда, қарорҳои додани онҳоро ҳамчун яке аз омилҳои баланд бардоштани самаранокии фаъолияти субъектҳои хоҷагидорӣ арзёбӣ мекунад. Дар ҳамин қисмат расмҳои 1.1 ва 1.2 пешниҳод гардида, мутаносибан мақсадҳои рушди системаи иҷтимоӣ-иқтисодӣ-экологӣ ва марҳилаҳои раванди идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои КАС инъикос шудаанд.

Дар маҷмӯъ, зербоби 1.1 бо фарогирии васеи масъалаҳои назариявӣ, таҳлили манбаъҳои илмӣ ва пешниҳоди дидгоҳи муаллиф оид ба идоракунии стратегӣ рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ сатҳи хуби таҳлилии таҳқиқотро нишон медиҳад ва ҳамчун асоси илмӣ-методологӣ барои қисматҳои минбаъдаи диссертатсия хизмат менамояд.

Дар зербоби 1.2-и диссертатсия «Хусусиятҳои идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ дар асоси таҷрибаҳои низомӣ ҳамгироии кишоварзӣ» (с.29-41), унвонҷӯ масъалаҳои вобаста ба таҷрибаҳои низомӣ ҳамгироии агросаноатӣ, хусусиятҳои идоракунии стратегӣ дар корхонаҳои кишоварзӣ ва истифодаи муносибатҳои логистикӣ дар шароити иқтисоди бозорӣ мавриди таҳлил қарор додааст.

Дар раванди таҳқиқ унвончӯ ба масъалаҳои ташкили занҷири технологии истеҳсол, коркард, фурӯш ва истеъмоли маҳсулоти кишоварзӣ таваҷҷуҳ намуда, аҳамияти ҳамгирии иқтисодии субъектҳои комплекси агросаноатиро нишон медиҳад. Дар ин замина, нақши муносибатҳои логистикӣ дар идоракунии ҳаракати захираҳо, маҳсулоти кишоварзӣ ва иттилоот мавриди баррасӣ қарор гирифта, захираҳои корхонаҳои КАС аз рӯи таркиб, алоқамандӣ ба корхона, самтнокӣ ва аҳамияти функционалӣ тасниф шудаанд. Ин масъалаҳо дар ҷадвали 1.1 бо гурӯҳбандии захираҳои моддӣ, энергетикӣ, иттилоотӣ, молиявӣ ва кадрӣ инъикос гардидаанд (сах.32).

Ҳамзамон, муаллиф хусусиятҳои усулҳои идоракунии корхонаҳои кишоварзиро таҳлил намуда, ба истифодаи воситаҳои иқтисодӣ, аз ҷумла нархгузорӣ, шартномаҳо, музди меҳнат, арзёбии хароҷот ва сармоягузорӣ аҳамият медиҳад. Ҷадвали 1.2 (сах.37) низоми идоракунии стратегияи рушди корхонаҳои КАС-ро дар асоси таҳлили муҳити дохилӣ ва берунӣ, банақшагирӣ, ташкил, ҳавасмандкунӣ, назорат ва арзёбӣ инъикос менамояд. Муаллиф инчунин зарурати рушди кластерҳои агросаноатӣ, истифодаи технологияҳои рақамӣ, тақмили логистика, рушди инфрасохтори деҳот ва таҳкими ҳамкориҳои байни субъектҳои занҷири арзишро таъкид кардааст.

Маводи таҳлилгардида нишон медиҳад, ки унвончӯ идоракунии стратегиро дар шароити ташаккули низоми ҳамгирии кишоварзӣ ҳамчун механизми пайваستкунандаи истеҳсол, коркард, нигоҳдорӣ, логистика ва фурӯши маҳсулоти кишоварзӣ баррасӣ намуда, зарурати истифодаи оқилонаи захираҳо, технологияҳои муосир, муносибатҳои шарикӣ ва усулҳои идоракунии хавфхоро барои таъмини рушди устувор ва баланд бардоштани рақобатпазирии корхонаҳои соҳаи КАС асоснок намудааст.

Дар зербоби 1.3-и диссертатсия таҳти унвони «Асосноккунии рушди стратегияи субъектҳои хоҷагидорӣ дар комплекси агросаноатӣ» унвончӯ ба таҳлили асосҳои назариявӣ ва методии рушди стратегияи субъектҳои хоҷагидорӣ комплекси агросаноатӣ диққати махсус додааст. Дар ин қисмати таҳқиқот рушди субъектҳои КАС ҳамчун низоми мураккаби иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ баррасӣ гардида, нақши ҳамгирӣ ва ҳамкориҳои иштирокчиёни занҷири технологии истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ асоснок карда шудааст (с.42–45).

Муаллиф хусусиятҳои низоми ҳамгирии кишоварзиро таҳлил намуда, таъсири омилҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологиро ба фаъолияти субъектҳои хоҷагидорӣ нишон медиҳад. Дар баробари ин, зарурати ташаккули муносибатҳои ҳамгирӣ, истифодаи самараноки захираҳо, ҷорӣ намудани технологияҳои муосир ва баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти кишоварзӣ асоснок карда шудааст. Хусусан, ба масъалаи ҳамоҳангсозии фаъолияти субъектҳои гуногуни КАС ва ташаккули робитаҳои устувор дар занҷири истеҳсолот таваҷҷуҳ зоҳир гардидааст.

Дар зербоби мазкур, инчунин зиддиятҳои асосии рушди субъектҳои хоҷагидорӣ КАС мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Муаллиф зиддиятҳои байни тақсимои меҳнат ва ҳамгирӣ, корхонаҳои калон ва хурд, манфиатҳои инфиродии субъектҳо ва ҳадафҳои умумии низом, инчунин муносибатҳои байни

иштирокчиёни гуногуни низоми ҳамгироиро муайян намуда, роҳҳои коҳиш додани чунин зиддиятҳоро тавассути такмили механизмҳои ҳамроҳсозӣ ва идоракунии пешниҳод менамояд (с.50–53).

Дар зербоби мазкур ҳамчунин ба нақши дастгирии давлатӣ, рушди кластерҳо, ҷалби сармоя, қарздиҳӣ, истифодаи технологияҳои нав ва ташкили инфрасохтори зарурӣ диққат дода шудааст. Мавқеи мазкур бо самтҳои муносири сиёсати давлатӣ дар соҳаи КАС мувофиқат дошта, дар қонунгузори амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон низ таъмини амнияти озуқаворӣ ва экологӣ, рушди соҳа, шаффофият ва самаранокии фаъолияти КАС ҳамчун самтҳои муҳим муайян шудаанд (с. 42–61).

Боби дуюми диссертатсия «Вазъи кунунии идоракунии стратегияи рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ» мебошад, ки дар он вазъи ҳамаҷонибаи захиравӣ, моддию техники, истеҳсолӣ, молиявӣ, кадрӣ ва иҷтимоии корхонаҳои комплекси агросаноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил гардидааст.

Дар зербоби 2.1 «Таҳлили захираҳо барои дастгирии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ ва вазъи истеҳсолоти аграрӣ» муаллиф вазъи захираҳои моддию техники, молиявӣ, заминӣ ва меҳнати корхонаҳои комплекси агросаноатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро мавриди таҳлил қарор додааст (с. 61–78).

Муаллиф сохтори фондҳои асосии соҳаҳои иқтисодиётро таҳлил намуда, ҷойгоҳи кишоварзӣ, саноат ва сохтмонро дар сохтори фондҳои асосӣ муайян кардааст. Дар ҷадвали 2.1 тағйирёбии нишондиҳандаҳо дар солҳои 1991–2023 нишон дода шудааст (с. 63–65).

Дар идомаи таҳқиқот ҳолати базаи моддию техникии КАС ва дараҷаи фарсудашавии фондҳои асосӣ баррасӣ гардидааст. Тибқи ҷадвали 2.2, сатҳи фарсудашавии мошинҳо ва таҷҳизоти кишоварзӣ дар соли 2023 ба 62,0 фоиз ва дар соҳаҳои ба кишоварзӣ хизматрасон ба 79,7 фоиз расидааст. Муаллиф зарурати навсозии техника ва истифодаи механизмҳои лизингиро асоснок менамояд (с. 65–69).

Дар ҷадвалҳои 2.3 ва 2.4 иқтидорҳои истеҳсолӣ ва истифодаи заминҳои кишоварзӣ таҳлил гардида, афзоиши майдони кишт ва тағйирёбии сохтори зироатҳо нишон дода шудааст (с. 69–74).

Ҷадвали 2.5 ба захираҳои меҳнатӣ бахшида шуда, нишон медиҳад, ки шумораи машғулбудагон дар кишоварзӣ дар соли 2023 ба 1618,7 ҳазор нафар расидааст. Ҳамзамон, музди меҳнати кормандони кишоварзӣ танҳо 40,3 фоизи сатҳи миёнаи ҷумҳуриявиро ташкил медиҳад, ки масъалаи ҳавасмандгардонии меҳнатӣ ва рушди захираҳои инсониро ба миён мегузорад (с. 74–77).

Дар зербоби 2.2 «Мушкилоти фаъолияти молиявӣ ва рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ» диссертант вазъи сармоягузорӣ, манбаъҳои маблағгузорӣ ва мушкилоти таъминоти молиявии корхонаҳои комплекси агросаноатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳлил намуда, таъсири онҳо ба рушди соҳа ва такрористеҳсоли фондҳои асосиро арзёбӣ кардааст (с.79–93). Муаллиф қайд менамояд, ки рушди фаъолияти инвеститсионӣ яке аз омилҳои муҳими таъмини рушди иқтисодӣ, баланд бардоштани рақобатпазирии корхонаҳо ва таҳкими иқтидори истеҳсолии комплекси агросаноатӣ мебошад.

Дар зербоб динамикаи сармоягузорӣ ба сармояи асосӣ аз рӯи манбаъҳо ва соҳаҳои иқтисодӣ таҳлил гардида, афзоиши ҳаҷми умумии сармоягузорӣ дар солҳои 2018–2023 нишон дода шудааст. Ҳамзамон таъкид мегардад, ки ҳиссаи сармоягузорӣ ба кишоварзӣ нисбат ба аҳамияти ин соҳа дар иқтисодиёти кишвар ҳанӯз маҳдуд буда, норасоии маблағгузорӣ барои навсозии фондҳои асосӣ, техника ва инфрасохтори истеҳсоли яке аз мушкилоти асосии соҳа мебошад (с.79–80).

Муаллиф инчунин сохтори манбаъҳои сармоягузорӣ, нақши хоҷагиҳои деҳқонӣ, маблағҳои давлатӣ ва дигар манбаъҳоро таҳлил намуда, зарурати тақвияти дастгирии давлатии молиявиро асоснок мекунад. Тибқи натиҷаҳои таҳлил, дар солҳои 2018–2023 ҳаҷми сармоягузорӣ ба сармояи асосии соҳаи кишоварзӣ афзоиш ёфта, дар соли 2023 нисбат ба соли 2018 4,96 маротиба зиёд шудааст. Бо вуҷуди ин, тағйирёбии ҳаҷми маблағгузорӣ дар солҳои алоҳида ва норасоии сармоя барои навсозии воситаҳои истеҳсоли мушкилоти молиявии соҳа боқӣ мемонад (с.86-91).

Натиҷаҳои таҳқиқоти муаллиф нишон медиҳанд, ки барои рушди устувори корхонаҳои комплекси агросаноатӣ беҳтар намудани механизми маблағгузорӣ, ҷалби сармоягузори хусусӣ, тақвияти дастгирии давлатии молиявӣ ва рушди ҳамкориҳои субъектҳои агросаноатӣ зарур мебошад. Инчунин муаллиф кластеркунонии истеҳсолоти агросаноатиро ҳамчун яке аз самтҳои ҷалби сармоягузорӣ, коҳиш додани хароҷот ва баланд бардоштани самаранокии фаъолияти корхонаҳо зарур донистааст.

Дар зербоби 2.3 «Арзёбии идоракунии стратегияи корхонаҳои комплекси агросаноатӣ дар шароити муносибатҳои бозорӣ» унвонҷӯ масъалаҳои марбут ба арзёбии идоракунии стратегӣ, муайян намудани омилҳои дохилӣ ва берунаи таъсиррасон ба фаъолияти корхонаҳои комплекси агросаноатӣ ва роҳҳои мутобиқ намудани фаъолияти онҳо ба талаботи бозорро мавриди таҳқиқ қарор додааст (с.94–110).

Муаллиф қайд менамояд, ки дар шароити муносибатҳои бозорӣ самаранокии фаъолияти корхонаҳои агросаноатӣ аз қобилияти онҳо барои мутобиқшавӣ ба тағйироти талабот, рақобат, сиёсати давлатӣ, вазъи иқтисодӣ ва истифодаи технологияҳои муосир вобастагии зиёд дорад (с.101–103).

Дар ин зербоб унвонҷӯ омилҳои асосии ташаккул ва татбиқи стратегияи идоракунии корхонаҳои комплекси агросаноатиро таҳлил намуда, зарурати ба назар гирифтани вазъи бозор, талаботу пешниҳоди маҳсулоти кишоварзӣ, рақобатпазирӣ, захираҳои истеҳсоли, имкониятҳои молиявӣ ва иқтисодии кадрӣ асоснок менамояд.

Ҳамзамон, дар зербоб вазъи муфлисшавии корхонаҳои соҳаҳои асосии иқтисодиёти ҷумҳурӣ таҳлил гардида, қайд мешавад, ки ҳиссаи корхонаҳои кишоварзии муфлисшуда аз 82,4 Ҷоиз дар соли 2000 то 48,6 Ҷоиз дар соли 2023 коҳиш ёфтааст. Муаллиф ин нишондиҳандаро ҳамчун яке аз омилҳои тавсифкунандаи тағйироти вазъи иқтисодии субъектҳои кишоварзӣ баррасӣ намуда, зарурати тақмили идоракунӣ, беҳтар намудани шароити сармоягузорӣ ва таъмини бозори устувори фурӯши маҳсулотро таъкид менамояд.

Дар таҳқиқот инчунин сохтори истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ аз рӯи категорияҳои хоҷагиҳо мавриди таҳлил қарор гирифтааст.

Натиҷаҳои таҳлил нишон медиҳанд, ки дар солҳои 2018–2023 ҳиссаи корхонаҳои кишоварзӣ дар истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ аз 5,2 фоиз то 9,7 фоиз афзоиш ёфта, ҳиссаи хоҷагиҳои аҳоли аз 60,7 фоиз то 49,1 фоиз коҳиш ёфтааст. Ҳиссаи хоҷагиҳои деҳқонӣ низ дар ин давра тағйир ёфта, нақши онҳо дар истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ назаррас боқӣ мондааст (с.101–105).

Дар баробари ин, дар зербоб нақши технологияҳои инноватсионӣ дар баланд бардоштани самаранокии истеҳсолот ва рақобатпазирии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ баррасӣ шудааст. Муаллиф қайд менамояд, ки истифодаи технологияҳои муосир метавонад ба коҳиш додани хароҷоти истеҳсолӣ, беҳтар намудани сифати маҳсулот, баланд бардоштани ҳосилнокии меҳнат ва таҳкими мавқеи корхонаҳо дар бозор мусоидат намояд. Ҳамзамон, зарурати рушди фаъолияти инноватсионӣ ва ташаккули механизмҳои ташкилӣ-иқтисодии татбиқи наовариҳо дар соҳаи агросаноатӣ асоснок карда шудааст (с.106–107).

Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои таҳқиқоти зербоби мазкур нишон медиҳанд, ки баланд бардоштани самаранокии идоракунии стратегияи корхонаҳои комплекси агросаноатӣ дар шароити муносибатҳои бозорӣ ба мутобиқ намудани стратегияҳои корхона ба талаботи бозор, истифодаи самараноки захираҳо, рушди фаъолияти инноватсионӣ, тақмили базаи моддию техникаӣ, ҷалби сармоягузорӣ ва таҳкими рақобатпазирии маҳсулоти кишоварзӣ вобастагӣ дорад.

Боби сеюми диссертатсия «Самтҳои рушди идоракунии стратегияи корхонаҳои комплекси агросаноатӣ» ба таҳқиқи масъалаҳои тақмили механизми идоракунии стратегӣ, муайян намудани самтҳои афзалиятноки истифодаи захираҳо ва асоснок намудани роҳҳои таъмини рушди устувори корхонаҳои комплекси агросаноатӣ бахшида шудааст. (с.111–166). Дар ин боб дар асоси натиҷаҳои таҳлили назариявӣ ва арзёбии нишондиҳандаҳои фаъолияти корхонаҳои агросаноатӣ роҳҳои тақмили идоракунии стратегӣ, баланд бардоштани самаранокии истифодаи захираҳо ва беҳтар намудани заминаҳои сармоягузорию рушди корхонаҳо пешниҳод гардидаанд.

Дар зербоби 3.1 «Тақмили механизми идоракунии стратегияи рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ» масъалаҳои асосии ташаккули механизми муосири идоракунии стратегӣ ва самтҳои тақмили он мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд. Муаллиф идоракунии стратегиро ҳамчун низоми ҳамохангсозии истеҳсолот, истифодаи захираҳо, фаъолияти молиявӣ, маркетинг, муносибатҳои байни субъектҳои агросаноатӣ ва ҳамкорию давлату бахши хусусӣ баррасӣ намуда, зарурати мутобиқ намудани стратегияҳои рушди корхонаҳоро ба тағйироти муҳити иқтисодӣ, технологӣ ва бозорӣ асоснок менамояд (с.111–126).

Дар доираи таҳқиқот аҳамияти рушди захираҳои инсонӣ ва баланд бардоштани сатҳи таҳассуси кормандон низ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Муаллиф зарурати татбиқи барномаҳои бозомӯзӣ ва тақмили ихтисоси кормандон, азхуд намудани технологияҳои муосири истеҳсолӣ ва иттилоотӣ, инчунин ташаккули низоми ҳавасмандгардонии меҳнатиро таъкид менамояд. Дар баробари ин, масъалаҳои риояи меъёрҳои экологӣ, истифодаи оқилонаи

захираҳои табиӣ ва татбиқи принципҳои рушди устувор ҳамчун унсурҳои муҳими механизми идоракунии стратегӣ муайян карда шудаанд (с.112–114).

Муаллиф дар асоси таҳлили фаъолияти корхонаҳои комплекси агросаноатии ноҳияи Данғара имкониятҳои мавҷудаи рушди стратегӣ ва самаранокии истифодаи захирахоро арзёбӣ намуда, нақши заминаи моддию техники, сармоягузорӣ ва ҳамкориҳои байни субъектҳои хоҷагидориро дар рушди корхонаҳо нишон медиҳад. Дар ин замина фаъолияти кооперативҳои истеҳсолии «Раҳмонҷон», «Сомонҷон», «Мухсинҷон» ва КИ ба номи «Футур Раҳмонов» таҳлил гардида, нишондиҳандаҳои самаранокии истифодаи захираҳои табиӣ, моддию техники ва меҳнатӣ муайян карда шудаанд.

Барои муайян намудани дараҷаи таъсири омилҳои гуногун ба натиҷаҳои фаъолияти корхонаҳо унвонҷӯ аз усулҳои таҳлили коррелятсионӣ-регрессионӣ истифода намуда, моделҳои иқтисодӣ-математикии алоқамандии нишондиҳандаҳои натиҷавӣ ва омилҳои истеҳсолиро таҳия кардааст. Натиҷаҳои таҳлил нишон медиҳанд, ки байни самаранокии истифодаи захираҳо ва нишондиҳандаҳои натиҷавии фаъолияти корхонаҳои таҳқиқшуда робитаи назаррас мавҷуд буда, коэффисиентҳои коррелятсия ва детерминатсия дараҷаи баланди вобастагии натиҷаҳои фаъолияти корхонаҳоро аз маҷмӯи омилҳои истеҳсолӣ ва захиравӣ нишон медиҳанд.

Дар идомаи таҳқиқот унвонҷӯ самтҳои ҷалби сармоягузорӣ ва истифодаи самаранокии онро дар корхонаҳои кишоварзӣ асоснок намудааст. Дар боби мазкур инчунин нақши воситаҳои асосӣ дар таъмини самаранокии фаъолияти корхонаҳои комплекси агросаноатӣ таҳлил карда шудааст. Дар мисоли КИ «Раҳмонҷон» таъсири сохтор ва самаранокии истифодаи воситаҳои асосӣ ба нишондиҳандаҳои натиҷавии фаъолияти корхона арзёбӣ гардида, зарурати рушди иқтидори истеҳсолӣ, таҷдиди фондҳои асосӣ ва ташкили инфрасохтори зарурӣ барои афзоиши ҳаҷми истеҳсолот асоснок карда шудааст. Дар ин замина, масъалаи васеъ намудани иқтидорҳои истеҳсолӣ ва рушди соҳаи чорводорӣ ҳамчун яке аз самтҳои рушди фаъолияти корхона мавриди таваҷҷуҳ қарор гирифтааст (с.115–122).

Муаллиф ҳамзамон аҳамияти рушди захираҳои меҳнатӣ ва беҳтар намудани шароити иҷтимоию иқтисодии аҳолии деҳотро барои рушди устувори корхонаҳои агросаноатӣ таъкид менамояд. Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои таҳқиқоти боби сеюм барои тақмили механизми идоракунии стратегии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дошта, ба баланд бардоштани самаранокии истифодаи захираҳо, беҳтар намудани заминаи моддию техникии корхонаҳо, рушди иқтидори истеҳсолӣ, ҷалби сармоягузорӣ, истифодаи технологияҳои муосир ва таъмини рушди устувори корхонаҳои агросаноатӣ равона шудаанд. (с.123–126).

Дар зербоби 3.2 «Идоракунии татбиқи барномаҳои стратегии рушди кишоварзӣ» унвонҷӯ масъалаҳои ташаккул, интиҳоб ва татбиқи стратегияҳои рушди корхонаҳои кишоварзиро таҳқиқ намуда, таваҷҷуҳи асосиро ба мисоли Кооперативи истеҳсолии «Мухсинҷон»-и ноҳияи Данғара равона кардааст. Муаллиф вобастагии интиҳоби стратегияи корхонаро аз вазъии воқеии истеҳсолӣ, иқтидори ресурсӣ, мавқеи бозорӣ, сатҳи рақобат ва низоми идоракунии асоснок намуда, истифодаи стратегияҳои ҳамгироии амудӣ ва уфуқӣ, коҳишдиҳӣ, кам

кардани харочот, шарикии стратегӣ ва рушди истеҳсолотро таҳлил менамояд (с.127–143).

Дар доираи таҳқиқот ҳолати молиявию истеҳсолии КИ «Мухсинҷон» бо корхонаҳои дигари кишоварзӣ муқоиса гардида, нишондиҳандаҳои ҳаҷми истеҳсолот, заминҳои кишоварзӣ, захираҳои меҳнатӣ, истеҳсоли маҳсулоти зироаткорӣ ва чорводорӣ, сатҳи бозорёбӣ, даромаднокии ва натиҷаҳои молиявӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Натиҷаҳои муқоисавӣ имкон медиҳанд, ки имкониятҳо ва маҳдудиятҳои стратегии корхона муайян карда шуда, самтҳои афзалиятноки тақмили фаъолияти он пешниҳод гарданд (с.130–132).

Муаллиф дар асоси таҳлил татбиқи шарикии стратегиро ҳамчун яке аз самтҳои тақмили фаъолияти корхона пешниҳод намуда, имкониятҳои ҳамкорӣ бо базаи меваю сабзавоти ноҳияи Данғараро асоснок мекунад. Ҳамчунин, самаранокии лоиҳаи нигоҳдорӣ ва фурӯши карам ва сабзӣ таҳлил гардида, тибқи ҳисобҳои пешниҳодшуда татбиқи лоиҳа метавонад фоидаи софи корхонаро ба андозаи 1792 ҳазор сомонӣ зиёд намуда, сатҳи даромаднокии фурӯшро беҳтар намояд (ҷадвали 3.7). Ин нишон медиҳад, ки истифодаи инфрасохтори нигоҳдорӣ ва тақсими маҳсулот дар доираи шарикии стратегӣ метавонад ба беҳтар гардидани натиҷаҳои молиявии корхона мусоидат намояд.

Дар асоси нишондиҳандаҳои ҷадвали 3.8 дурнамои тағйирёбии самаранокии фаъолияти КИ «Мухсинҷон» арзёбӣ гардида, барои соли 2024 нисбат ба соли 2022 афзоиши баромади маҳсулоти умумӣ ба ҳар 100 гектар замини кишоварзӣ 18,2 фоиз ва афзоиши маҳсулоти умумӣ ба як одам-соати дар идоракунии сарфшуда 3,1 фоиз пешбинӣ шудааст. Ҳамзамон, баромади маҳсулоти умумӣ ба як сомонӣ хароҷоти идоракунии 17 фоиз зиёд шудани пешбинӣ гардидааст. Ин нишондиҳандаҳо самтҳои эҳтимолии баланд бардоштани самаранокии идоракунӣ корхонаро инъикос менамоянд (с.137–140).

Дар зербоб ба тақмили сохтори идоракунии ва ташкили ҳадамоти маркетингӣ низ аҳамияти ҷиддӣ дода шудааст. Муаллиф зарурати ташкили фаъолияти махсуси маркетингиро бо дарназардошти мавҷудияти норасоии иттилооти бозорӣ, маҳдуд будани малакаҳои маркетингии кормандон, нокифоя будани таблиғот ва мушкilotи ташкили фурӯши маҳсулот асоснок мекунад. (с.141–142).

Дар маҷмӯъ, пешниҳодҳои таҳиянамудаи муаллиф дар мисоли КИ «Мухсинҷон» имкониятҳои баланд бардоштани самаранокии истеҳсолот, беҳтар намудани натиҷаҳои молиявӣ ва таҳкими мавқеи корхона дар бозори маҳсулоти кишоварзиро нишон медиҳанд.

Дар зербоби 3.3 «Кластерикунонӣ ҳамчун самти идоракунӣ стратегии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ» унвонҷӯ масъалаҳои ташаккул ва рушди кластерҳои агросаноатӣ, омилҳои интиҳоби ҷойгиршавии онҳо ва нақши кластерикунонӣ дар баланд бардоштани самаранокии ва рақобатпазирии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ мавриди таҳлил қарор додааст (с.144–166). Муаллиф таъкид менамояд, ки кластер ҳамчун шакли ҳамгироии корхонаҳо, таъминкунандагон, ташкилотҳои илмӣ, молиявӣ ва давлатӣ метавонад барои муттаҳид намудани захираҳо, технология, иттилоот ва инфрасохтор замина фароҳам оварад.

Муаллиф барои асоснок намудани аҳамияти амалии кластерикунонӣ лоиҳаи «Комплекси боғпарварӣ» - и КИ «Раҳмонҷон»-ро мавриди таҳлил қарор дода, сохтори иштирокчиёни лоиҳа, манбаъҳои маблағгузорӣ, марҳилаҳои татбиқ, инфрасохтори зарурӣ ва нишондиҳандаҳои пешбинишудаи самаранокии иқтисодиро баррасӣ менамояд. Аз натиҷаи таҳлил бармеояд, ки ташкили занҷири пурраи истеҳсолӣ аз парвариши маҳсулоти кишоварзӣ то коркард, нигоҳдорӣ, логистика ва фурӯш метавонад барои рушди ҳамгирии агросаноатӣ ва баланд бардоштани самаранокии фаъолияти субъектҳои хоҷагидор замина фароҳам созад (с.150–159).

Дар маҷмӯъ, натиҷаҳои таҳқиқоти зербоби 3.3 нишон медиҳанд, ки кластерикунонӣ метавонад ҳамчун воситаи идоракунии стратегии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ барои таҳкими робитаҳои истеҳсолӣ, истифодаи самараноки захираҳо, рушди инфрасохтор, ҷорӣ намудани технологияҳои нав ва баланд бардоштани рақобатпазирии маҳсулоти кишоварзӣ истифода гардад. Пешниҳодҳои таҳиянамудаи унвонҷӯ оид ба ташаккули кластерҳои агросаноатӣ, тақмили ҳамкориҳои байни субъектҳои хоҷагидор ва истифодаи механизмҳои сармоягузорӣ аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дошта, метавонанд барои рушди устувори корхонаҳои комплекси агросаноатӣ ва таҳкими иқтисодии минтақаҳои истифода шаванд (с.160–164).

Дар қисми хулосавии диссертатсия аз тарафи муаллиф натиҷаҳои асосии илмӣ таҳқиқот асоснок гардида, тавсияҳо барои истифодаи амалӣ пешниҳод карда шудааст. (с.167–170).

7. Эъродҳо ва ҳолатҳои баҳсталаб доир ба диссертатсия.

Ба сифати эроду тавсияҳо ба диссертатсия чунин нуқтаҳоро қайд кардан мумкин аст:

1. Дар боби 1-уми кори диссертатсионӣ вобаста ба унвонгирӣ, ҳуб мебуд мухтавои унсурҳои асосии идоракунии стратегӣ аниқ карда мешуд. Инчунин равишҳои методии стратегияи идоракунии корхонаҳои комплекси агросаноатӣ аз таҳқиқ берун мондааст.

2. Дар боби 2-юм мувофиқи мақсад мебуд, ки хусусиятҳо ва принципҳои идоракунии стратегӣ, ки ба рушди фаъолияти корхонаҳои комплекси агросаноатӣ, таъсир мерасонанд арзёбӣ мегардид.

3. зербоби 2.2. дар баробари арзёбии вазъи молиявии корхонаҳои КАС, ҳуб мебуд захираҳои инсонӣ, моддӣ ва технологӣ мавриди таҳлил қарор мегирифт.

4. Таҳлилҳои анҷомдодаи муаллифи кори диссертатсионӣ марҳилаҳои гуногуни солҳоро дар бар мегирад, ки барои баҳодихӣ ва арзёбии воқеъӣ начандон мувофиқ аст.

5. Зербоби 3.1. Тақмили механизми идоракунии стратегии рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ номгузорӣ гаштааст. Ба андешаи мо, механизмҳои стратегии рушди идоракунии КАС ба монанди арзёбии стратегӣ, банақшагирии стратегӣ ва ... асоснок мегашт, арзиши илмӣ кори диссертатсионӣ боз ҳам баланд мегашт.

Бояд қайд намуд, ки эродҳои пешниҳодгардида хусусияти тавсиявӣ дошта, ба арзёбии умумии мусбатӣ диссертатсия таъсир намерасонанд. Онҳо танҳо ба тақмили минбаъдаи баъзе ҷанбаҳои таҳқиқот равона гардида, аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои бадастовардаи муаллифро коҳиш намедиханд.

8. Сафми илмий докталаб дар Ҷалли масъалаҳои илмӣ. Муаллиф мавзӯи таҳқиқотро интихоб намуда, зарурати омӯзиши онро аз ҷиҳати назариявӣ ва амалӣ асоснок карда, ҳадаф, вазифаҳо ва самтҳои асосии таҳқиқотро муайян намудааст. Саҳми шахсии муаллиф дар таҳияи масъалаҳои илмӣ, интихоби усулҳои таҳқиқот ва иҷрои мустақилонаи марҳилаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ зоҳир мегардад. Коркарди иттилооти илмӣ, ҷамъоварӣ ва таҳлили маълумоти оморӣ, таҳияи хулосаҳо ва пешниҳодҳои илмӣ низ мустақилона анҷом дода шудаанд.

Дар раванди таҳқиқот муаллиф асосҳои назариявӣ ва методологии идоракунии стратегиро таҳлил намуда, хусусиятҳои идоракунии стратегии корхонаҳои комплекси агросаноатиро дар шароити муносири иқтисодӣ муайян кардааст. Дар натиҷа, самтҳои тақмили идоракунии стратегӣ, баланд бардоштани самаранокии фаъолияти хоҷагидорӣ ва таъмини рушди устувори субъектҳои агросаноатӣ пешниҳод ва асоснок гардидаанд.

9. Нашри натиҷаҳои таҳқиқот дар маҷалаҳои тақризшавандаи илмӣ. Муқаррарати асосӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар 19 мақолаи илмӣ аз ҷумла 5 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд.

10. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Абдусаломов Фарҳод Абдучаборович дар мавзӯи «Идоракунии стратегии рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)» ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаи илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №267, аз 30 июни соли 2021) (минбаъд-Тартиб) ҷавобгӯӣ мебошад. Муқаддима, мубрамии мавзӯи таҳқиқот, дараҷаи таҳқиқоти мавзӯи илмӣ, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо (лоиҳаҳо) ва мавзӯҳои илмӣ, мақсади таҳқиқот, вазифаҳои таҳқиқот, объекти таҳқиқот, мавзӯи таҳқиқот, навгонҳои илмӣ таҳқиқот, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот, нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳо, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот, интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия тибқи муқаррароти Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия (қарори Раёсати Комиссия аз 31 марти соли 2022, № 3) таҳия гардида, ба таври мукамал моҳияти диссертатсияро инъикос менамоянд.

Автореферати диссертатсия мутобиқи талаботи муқарраргардида оид ба корҳои илмӣ дараҷаи илмӣ иқтисодӣ таҳия гардида, мазмун, ҳадаф ва натиҷаҳои асосии таҳқиқоти анҷомдодашударо инъикос менамояд. Дар он масъалаҳои асосии таҳқиқот, натиҷаҳои бадастомада, хулосаҳои илмӣ ва пешниҳодҳои амалии муаллиф ба таври пайдарпай пешниҳод гардида, аҳамияти назариявӣ ва амалии онҳо нишон дода шудааст. Мундариҷаи автореферат бо самти таҳқиқот мувофиқат дошта, дастовардҳои асосии илмӣ диссертантро пурра инъикос менамояд.

11. Мутобиқати таҳассуси илмӣ докталаб ба дараҷаи илмӣ. Таҳассуси илмӣ Абдусаломов Фарҳод Абдучаборович ба ихтисоси илмӣ дархосшаванда 6D050700 – Менечмент (илмҳои иқтисодӣ) мувофиқат мекунад.

13. Хулоса оид ба диссертатсия. Диссертатсияи Абдусаломов Фарҳод Абдучаборович дар мавзуи «Идоракунии стратегии рушди корхонаҳои комплекси агросаноатӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори (Phd) аз рӯйи ихтисоси 6D050700 – Менечмент (илмҳои иқтисодӣ) таҳқиқоти илмӣ-таҳассусии ба итмомрасида буда, ба талаботи муқарраргардидаи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ мебошад. Натиҷаҳои таҳқиқоти анҷомдодашуда нишон медиҳанд, ки диссертатсия дорои аҳамияти назариявӣ ва амалии назаррас буда, бо истифодаи усулҳои муосири таҳқиқотӣ дар сатҳи баланди илмӣ методологӣ таҳия гардидааст. Дар он масъалаи муҳими илмӣ мавриди омӯзиш қарор гирифта, барои ҳалли он хулоса ва пешниҳодҳои асоснокӣ илмӣ таҳия шудаанд. Бо дарназардошти наwgониҳои илмӣ, аҳамияти амалии натиҷаҳо ва саҳми муаллиф дар рушди самти таҳқиқшаванда, Абдусаломов Фарҳод Абдучаборович ба талаботи муқарраргардида ҷавобгӯ буда, сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (Phd) аз рӯйи ихтисоси 6D050700 – Менечмент (илмҳои иқтисодӣ) дониста мешавад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор,
муовини якум, муовини ректор оид
ба таълими Донишгоҳи давлатии
молия ва иқтисоди Тоҷикистон

Мирsaidов С.А.

Суроғай шахсӣ: 734067, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, ноҳияи Сино, Ҷ. Расулов, 57/3 21
Тел.+992927802994. E.mail: surush-sa@mail.ru

« 06 » 10 соли 2026

Имзои д.и.и., профессор Мирsaidов С.А.- ро тасдиқ менамоям:

Сардори раёсати кадрҳо ва
корҳои махсуси Донишгоҳи давлатии
молия ва иқтисоди Тоҷикистон

Мирҷамолов М.А.

Суроғай донишгоҳ: 734067,
Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе,
кӯчаи Нахимов, 64/14. Тел.+ 992 37 231 0843
E-mail: info@tgfeu.tj